

รายวิชา สังคมศึกษา

รหัส สด๕๑๐๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เรื่อง พิพิธภัณฑธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน
ตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด

ครูผู้สอน ครูนจรักษ์ สุขเจริญ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน
ตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. เล่าเรื่องราวพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ
บ้านห้วยปลาหลด
๒. เขียนบันทึกความรู้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน
ตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด
๓. ถิ่นในพระมหากษัตริย์คุณของในหลวง ร.๙

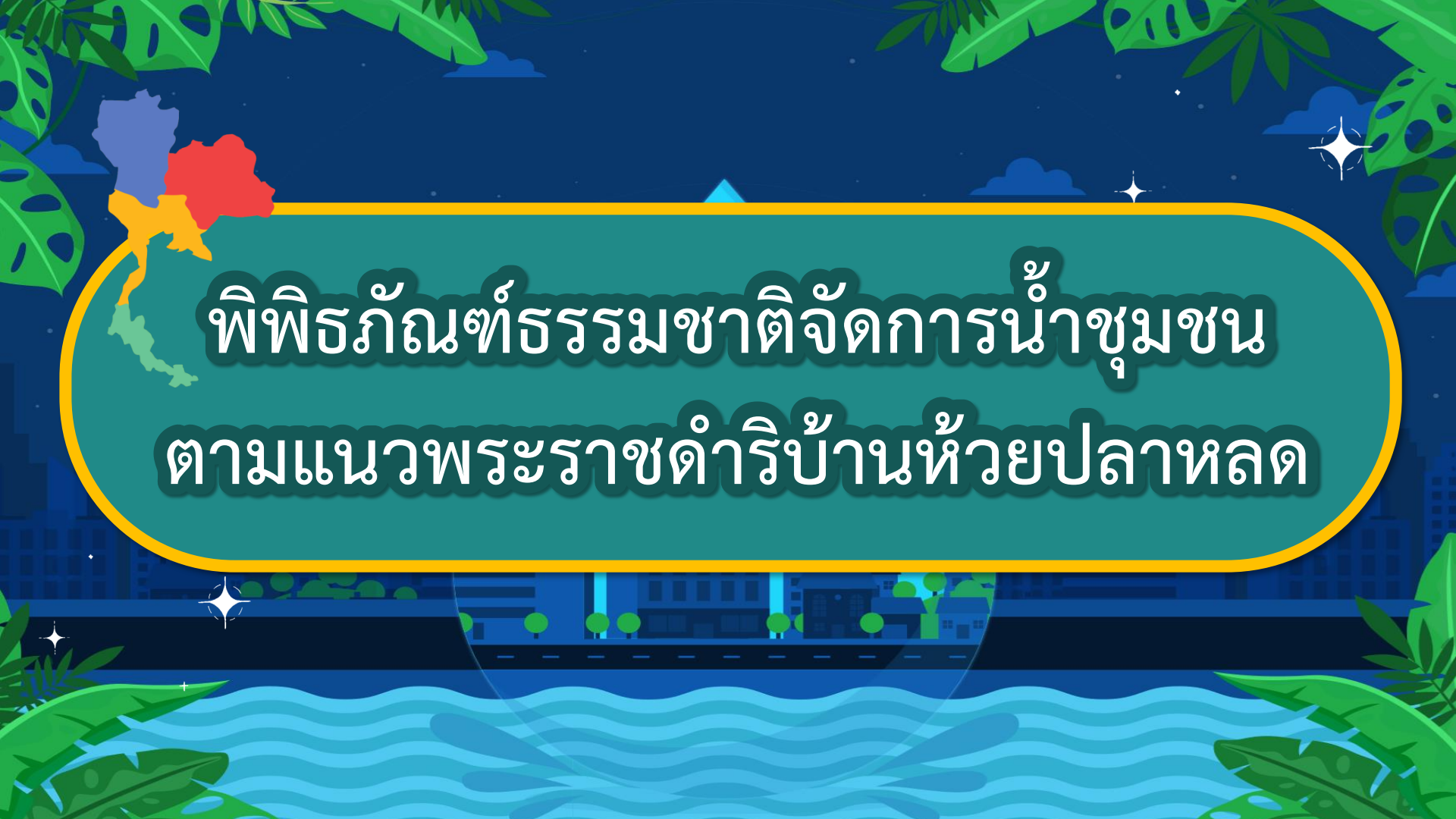

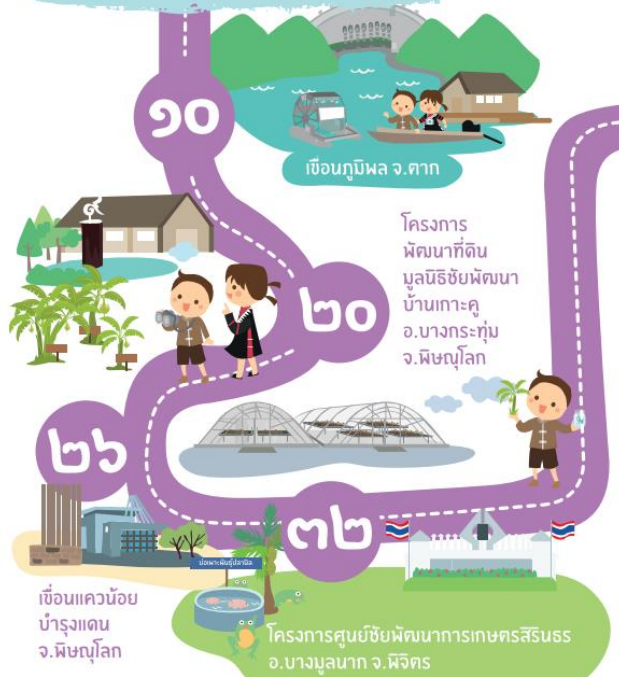
การปลูกป่า 3 อย่าง

ให้ประโยชน์ 4 อย่าง

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน
ตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด

แผนที่เส้นทางการเรียนรู้ ตามรอยพระราชา

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ
ชุมชนตามแนวพระราชดำริ
บ้านห้วยปลาหลด

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

ตราประทับ

เพลินรู้เพลินเที่ยวที่เขื่อน “พระราชฯ”
เขื่อนภูมิพล จ. ตาก

มีเขื่อน มีน้ำ มีไฟฟ้า

พระราชปราชญ์แห่งน้ำ ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาน้ำและห่วงใย
ความเป็นอยู่ของประชาชนเสมอมา จึงมีแนวพระราชดำริเรื่องการพัฒนา
แหล่งน้ำและการสร้างเขื่อน เพื่อแก้ปัญหาประชาชนขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อ
กินใช้และทำการเกษตร นำมาสู่การสร้างเขื่อนภูมิพล ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสามเงา
จังหวัดตาก ให้เป็นเขื่อนอเนกประสงค์ขนาดใหญ่แห่งแรกของประเทศไทย
นอกจากจะทำให้เกษตรกรมีน้ำกินน้ำใช้ และทำการเกษตรได้ตลอดปีแล้ว
เขื่อนแห่งนี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นโรงไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ของประเทศอีกด้วย

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ
ชุมชนตามแนวพระราชดำริ
บ้านห้วยปลาหลด

ตราประทับ

เดินตามรอยพระราช
พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน
ตามแนวพระราชดำริ ชุมชนบ้านห้วยปลาหลด จ.ตาก

ป่าสมบูรณ์ เริ่มต้นที่ชุมชน

ย้อนไป ๖๐ ปีก่อนชาวมูเซอคำย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากที่บ้านห้วยปลาหลด อ.แม่สอด จ.ตาก และปลูกฝิ่นหรือทำไร่เลื่อนลอยเป็นอาชีพหลัก ทำให้ดินเสื่อมสภาพ ฝิ่นป่ากลายเป็นป่าเสื่อมโทรม เมื่อไม่มีป่าลำน้ำต่างๆ ก็แห้งขอด

พระราชทานกัมกับภูเขาเสด็จมาเยี่ยมราษฎรที่บ้านห้วยปลาหลดเมื่อปี ๒๕๑๗ จึงมีพระราชดำริให้ปลูกพืชที่ทำรายได้ทดแทนฝิ่น เช่น ปลูกกาแฟผสมในพื้นที่ป่า ปลูกผักหลายชนิดหมุนเวียนแบบปฏิทินที่ให้ผลผลิตตลอดทั้งปี และมีตลาดมูเซอเพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร กลายเป็นรายได้หลักของชุมชน

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

รู้ไหม การปลูกพืช
หมุนเวียนแบบปฏิทิน
เป็นอย่างไรนะ ?

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ
ชุมชนตามแนวพระราชดำริ
บ้านห้วยปลาหลด

ชุมชนบ้านห้วยปลาหลด

แบ่งพื้นที่ป่าและพื้นที่อาศัยยังไฉนะ

เพราะมีป่า
สร้างความชุ่มชื้น
อากาศที่นี่
จึงเย็นสบาย
ตลอดปี

พื้นที่อยู่อาศัย
พื้นที่ตั้งบ้านเรือน
ของชาวมูเซอ

พื้นที่ทำไร่
มีทั้งพื้นที่ใช้เพาะปลูก
และพื้นที่ปล่อยทิ้งไว้
ให้ฟื้นความอุดมสมบูรณ์

พื้นที่ปลูกพืชสวน
อยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา
หรือปลายน้ำ
ใช้เพาะปลูกพืชไร่

ป่า ๓ อย่าง
ประโยชน์ ๔ อย่าง
อยู่บริเวณกลางน้ำ
มีการทำวนเกษตรปลูกพืช
หมุนเวียนในพื้นที่ป่า

พื้นที่ป่าอนุรักษ์
และป่าต้นน้ำ
พื้นที่มีลักษณะเป็นป่าดิบ
ห้ามชาวบ้านเข้าไป
ตัดต้นไม้เด็ดขาด

ต้นน้ำ
กลางน้ำ
ปลายน้ำ
คืออะไรกันนะ

ต้นน้ำ
ฝ่ายชะลอและ
เก็บกักน้ำ

กลางน้ำ
น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค
และการกระจายน้ำ
เพื่อการเกษตร

ปลายน้ำ
น้ำเพื่อการผลิต
กระแสไฟฟ้า
ขนาดเล็ก

พิพิธภัณฑธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

แรงบันดาลใจจากพระราช ชุมชนมั่นคง ป้ายยืน

การบริหารจัดการป่าและน้ำ
แบ่งขอบเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่า
ได้แก่ ป่าชุมชน และป่าอนุรักษ์ ชุมชนเพาะ
พันธุ์กล้าไม้และปลูกป่าเสริมทุกปีร่วมกับ
อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช

เปลี่ยนผืน เป็นพืชผักสร้างรายได้ ปี ๒๕๖๔
พื้นที่บ้านห้วยปลาหลดถูกประกาศพื้นที่เป็นเขต
อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช เพื่อให้ชุมชนยังอยู่กับป่า
ได้ ชาวบ้านห้วยปลาหลดจึงหันมาดูแลรักษาป่า
ต้นน้ำ ป่าชุมชน ปลูกพืชผักสร้างรายได้ แทน
การทำไร่เลื่อนลอย

สร้างฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริ
มีการบริหารจัดการน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ
มีการสร้างฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริ กว่า ๔๐๐ ฝาย ช่วยเพิ่ม
ความหลากหลายของระบบนิเวศต้นน้ำ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

เด็กๆ รู้ไหม
ป่ากับคนอยู่ร่วมกัน
ได้อย่างไร ?

คุณภาพชีวิตดีขึ้นเมื่อคนกับป่าอยู่ร่วมกัน
มีผลผลิตตลอดทั้งปีจากการทำวนเกษตร ทั้งพืช
อาศัยซึ่งกันและกัน มีการบริหารจัดการป่าและ
ชุมชนที่ดี ชาวบ้านก็มีรายได้ที่สมดุลและ
พอเพียงกับครอบครัว

ตลาดชุมชนสร้างรายได้ให้ชุมชน

พระราชอาสน์ให้พอเพียง ผลผลิตที่ใช้สำหรับบริโภค
เป็นหลัก เหลือกก็แบ่งเพื่อนบ้าน หรือนำไปขายเพื่อสร้างรายได้
ที่ตลาดชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งรองรับผลผลิตทางการเกษตร
โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

พิพิธภัณฑธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

สนุกเรียนรู้ในชุมชนบ้านห้วยปลาหลด

จากป่าเสื่อมโทรม ปัจจุบันบ้านห้วยปลาหลดกลายเป็น
ป่าชุมชนขนาด ๒๒,๐๐๐ ไร่ ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่ง
ในจังหวัดตาก ภายในชุมชนและผืนป่ากว้าง มีจุดเรียนรู้
ที่ให้เด็กๆ ได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติของชาวชุมชน
อย่างไบบ้าง มาเรียนรู้กันนะเด็กๆ

ป่าชุมชน อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ

ชาวชุมชนได้อนุรักษ์ต้นน้ำเดิมที่ยังคงอยู่
และปลูกป่าทดแทน จนปัจจุบันกลายเป็นป่าดิบ
ชื้นขนาดใหญ่กว่า ๒๐,๐๐๐ ไร่

ทำไมต้องปลูกกาแฟผสมในพื้นที่ป่า?

เพื่อรักษาความชื้นในดินและลดการพังทลาย
ของน้ำดินต้นกาแฟเติบโตได้ดี
ช่วยลดปัญหาเรื่องพื้นที่ปลูกทำไร่เกษตรกร
สามารถปลูกไม้ผลยืนต้น
หรือพืชอื่น ๆ ร่วมกันได้

แปลงปลูกผักรองน้ำ

คือการทำเกษตรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ป่า
เช่น กาแฟที่ปลูกผสมกับพื้นที่ป่า
ช่วยรักษาคุณภาพดินและน้ำ
สร้างความสมดุลของระบบนิเวศน์
ในบริเวณโดยรอบ

ลานจะดี คือลานที่ใช้ไม้ไผ่ล้อมเป็น

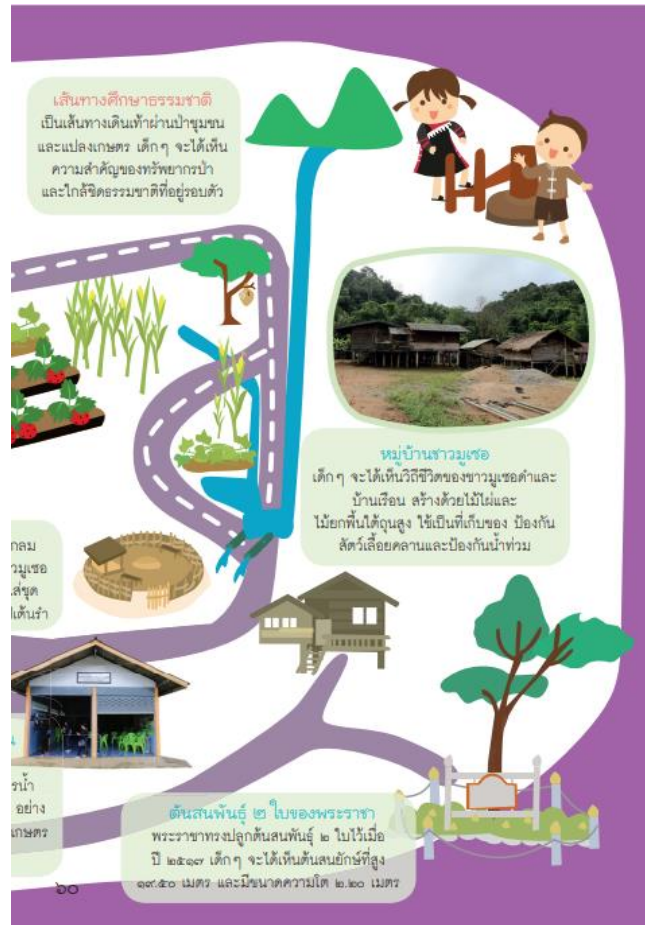
ใช้ประกอบพิธีกรรมในวาระต่างๆ ของ
เช่น วันปีใหม่ทีชาวชุมชนจะพร้อมใจกัน
ประจําเผ่าและสืบทอดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ ตามแนวพระราชดำริ

เป็นพิพิธภัณฑ์ที่แสดงผลสำเร็จด้านการจัดการ
ของชุมชนบ้านห้วยปลาหลด เช่น การทำป่า
ประโยชน์ ๔ อย่างการบริหารจัดการน้ำเพื่อ
อุปโภค บริโภค และผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

เน้นปลูกผักตามฤดูกาล เพื่อให้ได้
ผลผลิตและมีรายได้หมุนเวียน
ตลอดทั้งปี เช่น แปลงมะระหวาน
กระหล่ำปลี ผักชี เป็นต้น

มีโฮมสเตย์ด้วยนะ
ทางหมู่บ้านมีโฮมสเตย์
ที่เตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว
มาพักเพื่อสัมผัสกับ
วิถีชาวมูเซออย่างใกล้ชิด
ในราคากันเองด้วยนะ

ปฏิทินการเพาะปลูก
แปลงเกษตรผสมผสาน

[illegible]

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำ
ชุมชนตามแนวพระราชดำริ
บ้านห้วยปลาหลด

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

คำถาม

ชาวเขาบ้านห้วยปลาหลด
เป็นชาวเขาเผ่าอะไร

มูเซอดำ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

คำถาม

ปัญหาของบ้านห้วยปลาหลด คือ

ป่าเสื่อมโทรม ดินเสื่อมโทรม
จากการทำไร่เลื่อนลอย การปลูกฝิ่น

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

คำถาม

ในหลวงทำอะไรเพื่อแก้ปัญหา

ให้ชาวบ้านห้วยปลาหลดปลูกพืชผัก
แทนการทำไร่เลื่อนลอย

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

คำถาม

ราษฎรได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการปลูกพืชผัก
แทนการทำไร่เลื่อนลอย

มีผลผลิตตลอดทั้งปี

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

คำถาม

ในหลวง ร.๙ ทรงให้ทำเกษตรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ป่า โดยให้ปลูกอะไร

ปลูกกาแฟ

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ บ้านห้วยปลาหลด

คำถาม

ทำไมต้องปลูกกาแฟผสมในพื้นที่ป่า

รักษาความชุ่มชื้นของดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ประทับเครื่องบินพระที่นั่ง ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านสัมปอ และบ้านห้วยปลาหลด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เมื่อปี ๒๕๑๗ และทรงได้ทราบถึงปัญหาที่ชุมชนห้วยปลาหลด

เมื่อในหลวง ร.๙ เสด็จมาเยี่ยมราษฎรที่บ้านห้วยปลาหลด จึงมีพระราชดำรัสให้ปลูกพืชที่ทำ
รายได้แทนฝิ่น คือ พืชผักที่สร้างรายได้ ในปี ๒๕๒๔ พื้นที่บ้านห้วยปลาหลดถูกประกาศพื้นที่
เขตอุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช เพื่อให้ชุมชนยังอยู่กับป่าได้ ชาวบ้านห้วยปลาหลดจึง
หันมาดูแลรักษาป่าต้นน้ำ ป่าชุมชน ปลูกพืชผักที่สร้างรายได้แทนการทำไร่เลื่อนลอย
เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

มีการสร้างฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำริ
ช่วยเพิ่มความหลากหลายของระบบนิเวศน์ป่าต้นน้ำ

ตลาดชุมชนสร้างรายได้ให้ชุมชน พระราชาสอนให้พอเพียง
ผลผลิตที่ให้ได้ใช้สำหรับบริโภคเป็นหลัก เหลือกก็แบ่งเพื่อนบ้าน
หรือนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ที่ตลาดชุมชน

ขั้นปฏิบัติ

คำชี้แจง :

ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

คำชี้แจง

คำชี้แจงกิจกรรมนักเรียน

๑. ให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

คำชี้แจงครูปลายทาง

๑. ครูให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้
๒. ครูเดินดูและให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม

ใบงานที่ ๑ เรื่อง พิพิธภัณฑสถานชาติจัดการนำชุมชนตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑ เรื่อง เส้นทางการเรียนรู้ตามรอยพระราชา
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง พิพิธภัณฑสถานชาติจัดการนำชุมชนตามแนวพระราชดำริ
บ้านห้วยปลาหลด
รายวิชา สังคมศึกษา รหัสวิชา ส๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

คำชี้แจง : ครูให้นักเรียนตอบคำถามดังต่อไปนี้

๑. ชุมชนบ้านห้วยปลาหลดมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชุมชน

ตอบ

.....

๒. ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระราชดำริ ให้ชุมชนห้วยปลาหลดเปลี่ยนจากการปลูกฝิ่นมาปลูกสิ่งใดเพื่อ
ทดแทนหน้าดินและสร้างรายได้

ตอบ

.....

๓. การทำตามพระราชดำริตัวอย่างใดต่อชุมชนห้วยปลาหลด

ตอบ

.....

๔. การที่ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระราชดำรัสให้ทำพิพิธภัณฑสถานชาติจัดการนำชุมชนตามแนว
พระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด จ.ตาก พระองค์ทรงทำเพื่อใคร ทำไมพระองค์ถึงทำเช่นนั้น

ตอบ

.....

.....

หมายเหตุ ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับบริบทและการจัดการเรียนของสถานศึกษา

ใบงานที่ ๑

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

๑. ชุมชนบ้านห้วยปลาหลดมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชุมชน

ตอบ

.....

๒. ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระราชดำริ ให้ชุมชนห้วยปลาหลดเปลี่ยนจากการปลูกฝิ่นมาปลูก
สิ่งใดเพื่อทดแทนหน้าดินและสร้างรายได้

ตอบ

.....

๓. การทำตามพระราชดำริดีอย่างไรต่อชุมชนห้วยปลาหลด

ตอบ
.....

๔. การที่ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระราชดำรัสให้ทำพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด จ.ตาก พระองค์ทรงทำเพื่อใคร ทำไมพระองค์ถึงทำเช่นนั้น

ตอบ
.....

แนวคำตอบ

๑. ชุมชนบ้านห้วยปลาหลดมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชุมชน

ตอบป่าเสื่อมโทรม ดินเสื่อมโทรม

๒. ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระราชดำริ ให้ชุมชนห้วยปลาหลดเปลี่ยนจากการปลูกฝิ่นมาปลูก
สิ่งใดเพื่อทดแทนหน้าดินและสร้างรายได้

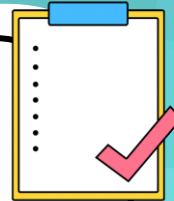
ตอบปลูกกาแฟ พืชสวนครัว

๓. การทำตามพระราชดำริดีอย่างไรต่อชุมชนห้วยปลาหลด

ตอบมีผลผลิตตลอดทั้งปี มีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร.....

๔. การที่ในหลวง ร.๙ ทรงมีพระราชดำรัสให้ทำพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริบ้านห้วยปลาหลด จ.ตาก พระองค์ทรงทำเพื่อใคร ทำไมพระองค์ถึงทำเช่นนั้น

ตอบทรงมีพระเมตตา, ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ราษฎรอยู่ดีกินดี.....

สรุปบทเรียน

ปัญหา : ชาวมูเซอ ย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากที่บ้านห้วย
ปลาหลดและปลูกฝิ่นหรือทำไร่เลื่อนลอยเป็นอาชีพหลัก ทำให้
ดินเสื่อมสภาพ ฝิ่นป่ากลายเป็นป่าเสื่อมโทรม

วิธีการแก้ปัญหา : ในหลวง ร.๙ มีพระราชดำริให้ปลูกพืช
ที่ทำรายได้แทนฝิ่น เช่น ปลูกกาแฟผสมในพื้นที่ป่า ปลูกผัก
หลายชนิดหมุนเวียน

สรุปบทเรียน

ผลที่เกิดขึ้น : ชุมชนบ้านห้วยปลาหลด มีผลผลิตตลอดทั้งปี
ดินไม่เสื่อมโทรม

การที่ในหลวง ร.๙ ทรงมีแนวทางพระราชดำริ ในการแก้ไข
ปัญหาให้กับพสกนิกรชาวไทย แสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณ ที่ทรง
มุ่งบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้ประชาชนชาวไทยอยู่ดีกินดี ทรงเอา
พระทัยใส่ในทุกข์สุขของราษฎร คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

โครงการหลวงห้วยเขย่ง

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบงานที่ ๒

เรื่อง โครงการหลวงห้วยเขย่ง

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th